

DÍTĚ SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Raný věk

- Novorozenec
- Erik Erikson – vývojový psycholog, žák Freuda
- Teorie sociálního vývoje
- Na každém stupni psychosociální konflikt – podaří se, postupuje dál, jinak vývoj ohrožen

Předškolní věk

- období iniciativy - potřeba aktivity a sebeprosazení
- regulace chování/akceptace norem a adekvátní pocity viny
- aktivita = pohyb
- sebeprosazení – role žáka MŠ

Předškolní věk dítěte se ZP

- dominance zrakového vnímání
- inteligence – vývoj může být opožděn
- větší pasivita a slabá pozornost
- myšlení – problém s pochopením trvalosti objektu
- řeč – verbalismy, odchylky ve fonetické rovině
- vnímání prostoru – méně jisté, pojmy nahoře dole, vlevo vpravo
- kresba – nutná podpora
- potřeba aktivity - automatismy u dětí s těžkou ZP

..

Integrace vs. speciální škola ???

- stupeň postižení
- osobnost a kompetence dítěte

- podpora rodiny a její sociální status
- dostupnost speciální školy a speciální podpory

Legislativní opatření pro předškolní vzdělávání dětí s ZP

- Vyhláška MŠMT č. 73/2005, Sb.** o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Formy speciálního vzdělávání
  - individuální integrace (běžná, speciální pro jiný druh postižení) - **běžná mateřská škola**
  - skupinová integrace - **speciální třída při běžné mateřské škole**
  - speciální škola - **mateřská škola pro zrakově postižené**
  - kombinace výše uvedených
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní věk

Speciálně pedagogická centra pro zrakově postižené žáky

- Vyhláška MŠMT č. 72/2005** o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- speciálně pedagogické centrum je školské poradenské zařízení
  - žáci v integraci
  - žáci ve speciálních třídách, školách
- od počátku školního vzdělávání až po ukončení školního vzdělávání

..

Náplň činnosti speciálně pedagogických center pro ZP

- úkoly
  - zajištění připravenosti na školní docházku
  - odborné podklady pro integraci a návrh IVP (předstih)
  - odborná péče integrovaným žákům
  - metodické poradenství rodičům, učitelům a škole (materiální a odborná pomoc)
  - speciálně pedagogická diagnostika

- personál
- formy činnosti (ambulantně, návštěvy, diagn. pobyty)

Obsah předškolního vzdělávání dětí se zrakovým postižením

- integrované vzdělávání X speciální vzdělávání
- rozvoj kompenzačních mechanismů a podpora využívání zraku**
- příprava na přechod do školy**
- rámcový vzdělávací program a specifické dovednosti

Specifika vzdělávání dítěte se ZP v mateřské škole

- rozvoj zrakových funkcí
- rozvoj sluchového vnímání
- rozvoj hmatového vnímání
- rozvoj čichu a chuti
- rozvoj řeči
- rozvoj estetického vnímání
- nácvik orientace a samostatného pohybu
- nácvik sebeobsluhy

Pomůcky pro předškolní vzdělávání dětí slabozrakých i nevidomých

- výrazně barevné hračky
- fixy se silnou stopou a zvětšené obrázky
- stavebnice a předměty ke třídění
- ozvučené hračky
- pomůcky zrakové stimulace
- kolíčková kreslenka

- reliéfní kreslenka
- kuřátkový n. figurový šestibod
- hmatové obrázky a knížky

Literatura

- Hamadová, Květoňová, Nováková. *Oftalmopedie*. 2007
- Keblová. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*. 1998
- Vágnerová. *Oftalmopsychologie*. 1995

DÍTĚ S NARUŠENÝM BINOKULÁRNÍM VIDĚNÍM

- **Použité zdroje**
- Hamadová, P. et al. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2007.
- Hromádková, L. *Šilhání*. Brno: IDVPZ, 1995.
- Vítková, M. et al. *Reedukace zraku při kombinovaném postižení*. Brno: Paido, 1999.
- Fotogalerie. *Ortoptika HK*. [cit. 20.10.2010]. Dostupné z <http://www.ortoptikahk.wbs.cz/Fotogalerie.html>

Jednoduché binokulární vidění (JBV)

- schopnost vidět oběma očima pozorovaný předmět jednoduše
- vývoj s vývojem **sítnice a makuly**
  - do 1 roku
  - do 6 let upevňování

Vývoj binokulárních reflexů

- 0-2 měsíce – monokulární fixační reflex (fyziologické šilhání)
- 2. měsíc – binokulární fixační reflex (**superpozice**)
- 3. měsíc – reflex konvergence a divergence

- 4. měsíc – reflex akomodace
- 6. měsíc – reflex **fúze** (v mozkové kůře)
- od 9. měsíce – upevňování binokulárních reflexů
- 1. rok – rozvoj prostorového a hloubkového vidění (**stereopse**)
- Do 6. roku – stabilizace reflexů

Patologie binokulárního vidění

- Šilhání
- Tupozrakost
- Anomální retinální korespondence

Šilhání (strabismus)

- Stav, kdy při fixaci určitého předmětu na blízko nebo do dálky se osy vidění neprotínají v témže bodě
- fční porucha, asymetrické postavení očí
- dědičnost, syndromy
- v předškolním věku konkomitující (5% předšk. dětí)
- Konkomitující strabismus
- A. Konvergentní
- B. Divergentní (méně častý, 25% všech strabismů)
- C., D. Sursumvergentní

Tupozrakost (amblyopie)

- Snížení zrakové ostrosti různého stupně při normálním anatomickém nálezu na oku
  - **kongenitální**, při nystagmu, při albinismu
  - **ex anopsia** - zkalení optických prostředí, okluzní
  - **anizotropická** – rozdíl dioptrií na očích
  - **ametropická** – při vysoké refrakční vadě na jednom či obou očích

- **při strabismu** - útlum fovey)

Anomální retinální korespondence (ARK)

- místo nejostřejšího vidění převzala jiná oblast na sítnici
- při dobré zrakové ostrosti a malé úchylce šilhání nebo malé amblyopii jednoho oka
- 60% šilhajících dětí

Reedukace a léčba

- Včasná diagnostika (vyšetření ZO – každé oko zvlášť, refrakce, fixace, pohyblivost oka, oční pozadí, zjištění stavu JBV)
- Úspěšnost léčby omezena **6.-7.rokem**
- **Léčba strabismu**
  - **Brýlová korekce**
  - **Okluze a pleoptika**
  - **Operace**
  - **Ortoptika**

Brýlová korekce

- Po zjištění refrakční vady
- U anizometropie – čočky
- Bifokální skla
- Celodenní nošení

Okluze a pleoptika

- **Pleoptika** – léčba tupozrakosti (úspěš. Předšk.)
- správná brýlová korekce nebo atropinizace
- **Okluze**
  - zakrytí vedoucího oka a zmenšení útlumu nezakrytého

- Náplastová nebo brýlová, čočky

Aktivní pleoptika

- **tupozraké oko aktivně** provádí úkoly na blízko s pomocí hmatu, sluchu a paměti
- domácí prostředí nebo ortopticko-pleoptické cvičebny
- stavebnice, mozaiky, obkreslování, vypichování
- navlékání korálků, modelování, vystřihování
- společenské hry – orientace v ploše
- koordinace oko-ruka (míčové hry), oko-noha
- **přístroje** – lokalizátor, korektor,
- Lokalizátor Korektor
- Dítě zakrývá prstem otvory v desce, které speciální pedagog nebo ortoptistka rozsvěcuje
- Korektor
- Po lokalizátoru může dítě pracovat na korektoru.
- Kovová tužka na kovové desce, při přetáhnutí světelný a zvukový signál.
- Aktivní pleoptické cvičení - vypichování

Pasivní pleoptika

- převážně u dětí s excentrickou fixací
- přístroj CAM stimulátor
  - dítě sleduje **tupozrakým okem** černobílý terč CAM stimulátoru (otáčka 1 min.)
  - 7 terčů se zmenšujícími se šachovnicemi
- Campbellův zrakový stimulátor
- Campbellův zrakový stimulátor - CAM
- Cvičení amblyopie, sledování kotouče, udržení pozornosti

Operace

- Cca u 50% dětí se strabismem

Ortoptika

- Soubor metod obnovujících porušené **binokulární vidění**
- Předpokladem je vyrovnání zrakové ostrosti, centrální fixace obou očí, normální RK, normální pohyblivost očí, minimální úchylka
- **princip reedukace** – odtlumování a cvičení superpozice, fúze, pohyblivosti, konvergence, akomodace
- **přístroje** – troposkop, cheiroskop
- Troposkop
- Do tubusů se vkládají obrázky, které dítě očima spojuje.
- Synoptofor (troposkop)
- Důležitý diagnostický a terapeutický ortoptický přístroj
- odtlumování
- cvičení superpozice
- cvičení fúze
- cvičení šířky fúze
- cvičení stereopse
- Cheiroskop
- Do svislé předložky je zasunut obrázek, na vodorovné podložce dítě maluje. Přes okuláry s čočkami dítě vidí jedním okem předlohu, druhým papír na podložce.
- Cheiroskop
- Stereoskop
- Cvičení fúze, dítě musí spojit dva obrázky v jeden